

Täysistunto

Tiistai 8.12.2020 klo 13.59—21.57

12. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa

Valtioneuvoston selonteko VNS 5/2020 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 6/2020 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 6/2020 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Keskustelu alkaa ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan Mika Niikon esittelypuheenvuorolla. Ryhmäpuheenvuorokierrosta ei ole. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia.

Keskustelu

20.46 **Mika Niikko ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti selonteon Suomen osallistumisen jatkamisesta Irakin OIR-operaatiossa noin 80 sotilaalla 1.1.—31.12.2021. Ulkoasiainvaliokunta on kuullut asiantuntijoita ja hyväksynyt asiaan liittyvän mietinnön. Puolustusvaliokunta antoi lisäksi valiokunnalle lausunnon. Ulkoasiainvaliokunta piti selontekomenettelyä perusteltuna ottaen huomioon, ettei operaatiolla ole selkeää YK-mandaattia ja kyseessä on korkean riskin operaatio.

Arvoisa puhemies! Käsitellessään Suomen jatkamista OIR-operaatiossa ulkoasiainvaliokunta perehtyi laajasti Irakin tilanteeseen. Poliittinen tilanne on epävakaa ja turvallisuustilanne hauras. Isisillä on edelleen kannattajia ja nukkuvia soluja Irakissa. Isis kykenee edelleen toteuttamaan iskuja, ja se on vahvistanut toimintaansa verkossa. Kuluvana vuonna on lisäksi korostunut Irakin vaikea tilanne Yhdysvaltojen ja Iranin välienselvitelyssä. Iran-mielisten šiiamilitioiden tekemät iskut ovat lisääntyneet. Lisäksi, vaikka turvallisuustilanne on yleisesti ottaen ollut parempi Irakin autonomisella kurdialueella, on senkin kohdistunut yksittäisiä iskuja OIR-operaation tukikohtiin. Alueen turvallisuustilannetta heikentävät myös Turkin Pohjois-Irakissa toteuttamat Kurdistanin työväenpuolue PKK:n vastaiset iskut.

Ulkoasiainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa kävi selvästi ilmi, että Irak tarvitsee laaja-alaista ja pitkäjänteistä apua yhteiskunnan tukemiseksi, turvallisuustilanteen normalisoimiseksi sekä jälleenrakennusprojektia varten. Valiokunta pitää arviota oikeana mutta perää myös Irakin omaa vastuuta. Kansainvälisen yhteistyön mittavakin tuki jää tehotto-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2020 vp

maksi, mikäli Irak ei itse ota suurinta roolia maan kehittämisessä tavalla, jossa otetaan huomioon kaikki yhteiskuntaryhmät tasapuolisesti.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta kävi läpi asiantuntijakuulemisessa niitä eri keinoja, joilla Suomi osallistuu Irakin tukemiseen. Fokus OIR-operaatioissa oli kuitenkin luonnollisesti se, kuten selonteosta käy myös ilmi, että suomalaisjoukot ovat kouluttaneet noin 5 000 peshmerga- ja Irakin turvallisuusjoukkojen sotilasta. Suomalainen koulutajaosasto on saanut työstään hyvää palautetta.

Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että Irakin turvallisuustilanteen heikentyminen vaikuttaa myös OIR-operaation toimintaedellytyksiin. Se myös muodostaa valiokunnan arvion mukaan merkittävän uhkan suomalaisjoukon turvallisuudelle. Valiokunta kävikin tarkoin selontekoa käsitellessään läpi kysymystä suomalaisjoukon omasuojan riittävydestä. Valiokunta sai asiantuntijoilta selostuksen keinoista, joilla omasuojajärjestelyjä on parannettu. Valiokunta pitää tehtyjä toimia välttämättöminä. Lisäksi valiokunta korostaa, että Puolustusvoimien tulee päivittää jatkuvasti arviotaan omasuojan riittävydestä olosuhteiden mahdollisten muutosten myötä.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: Ulkoasiainvaliokunta pitää yksimielisesti perusteltuina Suomen osallistumisen jatkamista OIR-operaatioissa. Osallistumalla operaatioon Suomi tukee kansainvälisen terrorismin, mukaan lukien Isisin, vastaista toimintaa. Osallistuminen on tärkeä osa Suomen kokonaisvaltaista tukea Irakille. Osallistumisen edellytyksiä tulee kuitenkin jatkuvasti arvioida, ja nopeisiin muutoksiin toimintaympäristössä on syytä varautua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä.

20.52 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kuten edustaja Niikko äsken hyvin totesi, Suomen osallistumisen jatko OIR-operaatioissa ensi vuoden loppuun saakka on perusteltua. Epävakaas ja turvattomuus ovat lisääntyneet niin Euroopassa kuin maailmalla.

Rauhanturvaaminen ja kriisinhallinta ovat olleet merkittävä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa jo yli kuuden vuosikymmenen ajan. Yksin Suomi ei kuitenkaan kriisejä ratkaise, vaan tarvitsemme suurempia liittoumia. Rauhanturvaamisella edistetään konfliktimaiden vakautumista sekä vaikutetaan terrorismin ehkäisyyn ja muuttoliikkeen juurisyihin. Kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa kehitetään Irakin oikeusvaltiokehitystä, hallintoa sekä vakautta, luo edellytykset sille, ettei Isisin ideologialle synny juurtumismahdollisuuksia.

Suomen osallistuminen kansainvälisiin operaatioihin kehittää kansallista puolustuskykyämme ja parantaa yhteistyövalmiuttamme. Osallistumisellamme korostamme myös Suomen aktiivisuutta EU:ssa ja samalla vahvistamme maamme kahdenvälisiä suhteita Irakin kanssa. Kantamalla vastuamme globaalin turvallisuuden edistämiseksi teemme sen, missä Suomi on parhaimmillaan: neuvottelemme, ennakoimme ja tuomme malttia.

20.53 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tällä Irakissa käynnistetyllä koulutusoperaatiolla, joka silloin vuonna 2015 käynnistettiin, ei suoranaisesti ole olemassa YK:n antamaa valtuutusta, ja sen takia valtioneuvosto on katsonut tarpeelliseksi antaa tästä eduskunnalle nimenomaan selonteko. Sen sitten ulkoasiainvaliokunta on poikkeukselli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2020 vp

sen huolellisesti käynyt lävitse ja katsonut sekä tämän operaation luonnetta että tavoiteasettelua ja päätyntä yksimieliseen ratkaisuun, että tällä olisi omat jatkonsa.

Kuten edustaja Niikko tässä totesi, niin tähän omasuojakysymykseen halutaan ehdottomasti paneutua huolellisemmin ja edellytetään tiettyjä suojatoimia. Toinen seikka, joka tässä haluttiin myöskin selkeästi tuoda esille, on se, että pitäisi selkeämmin tuoda esille tätä vaikuttavuusarviota, mikä tämän koulutusoperaation vaikuttavuus itse alueella on. Tämä on tässä tärkeää.

Ehkä on kuitenkin hyvä syy tässä yhteydessä lyhyesti katsoa sitä tilannetta, mistä tähän on päädytty, mikä tämä kokonaisprosessi on. Kaikkiaan tietysti alkoi vuonna 2003 siitä, kun tämä coalition of willing, Yhdysvaltain ja Britannian johtama koalitio, syrjäytti Saddam Husseinin, mistä päädyttiin sitten pitkäaikaiseen veriseen sisällissotaan, joka laukesi 2011 siihen, että Isis perusti tämän kalifaatin, joka siellä kolme vuotta terrorisoi väestöä. Sitten 2014 synnyttiin tämä kansainvälinen koalitio, ja nyt on saatu tilanne Irakissa rauhoittumaan sillä tavalla, että itse Isisin kalifaatti on kukistunut, vaikka jäänteitä siitä on vielä olemassa. Nyt olemme sitten tämmöisen humanitaarisen kriisin keskellä siellä. Siellä on sisäisiä pakolaisiakin toista miljoonaa, eli maa on erittäin suurissa vaikeuksissa.

On tärkeää, että sinne luodaan stabiilitteettia, ja siinä mielessä näissä koulutusoperaatioissa pyritään tukemaan nimenomaan turvallisuusviranomaisia, turvallisuusvoimia, ja tietysti kurdialueiden turvallisuus on tässä ollut Suomen fokuksessa. Tämä on sikäli tähdellistä, että tätä tasapainoa löytyy, mutta on meillä tietysti iso tehtävä Irakin yhteiskunnan muusakin jälleenrakennuksessa kuin tämän turvallisuuspuolen jälleenrakennuksessa. Siinä suhteessa Irak pysyy valitettavasti maailman yhteisön agendalla vielä pitkään, mutta tämä yksittäinen operaatio nyt tässä suhteessa ainakin ulkoasianvaliokunnan puolelta on yksimielisesti tuettu.

20.55 Mikko Savola kesk: Arvoisa herra puhemies! Tästä Irakin kriisinhallintaoperaatiosta, missä Suomi on ollut nyt jo useamman vuoden mukana: Aivan kuten edustaja Kiljunen kuvasi tätä, niin nämä ongelmathan ovat tavallaan lähteneet liikkeelle jo aikapäiviä sitten kyseisessä maassa, mutta viime vuosina tämä terrorismiuhka, mikä maassa on ollut, ei ole ratkaisevasti muuttunut parempaan suuntaan. Suomi on myöskin ollut läntisessä koalitiiossa mukana vakauttamassa tilannetta Irakissa, ja Suomen osalta tämä tehtävä on nimenomaan koulutusoperaatio. Me olemme siellä kouluttamassa paikallisia peshmergajoukkoja ja antamassa heille valmiuksia siihen, että he pystyvät taistelemaan Isisiä vastaan, terrorismiryhmittymiä vastaan. Koulutuksen tulokset ovat myöskin olleet hyviä, niin kuin olemme asiantuntijakuulemisissa kuulleet niin ulkoasiainvaliokunnassa kuin puolustusvaliokunnassa.

Kansainvälinen tilannehan on hankala tällä hetkellä, koska Yhdysvallat vetävät joukkojaan pois näistä kriisinhallintatehtävistä. Näin on myös Irakin osalta. Me Suomessa haluamme pitää tämän 80 sotilasta myös ensi vuoden ajan maassa kouluttamassa näitä joukkoja. Ja miksipä Suomi ei olisi mukana: Me olemme olleet kriisinhallinnan vahva toimija jo useiden vuosikymmenten ajan koostamme huolimatta. Oikeastaan sitä kaikkea, mikä meillä pohjautuu yleiseen asevelvollisuuteen, reserviläisyyteen, siihen osaamiseen, mitä pystytään siviilipuolelta hyödyntämään myöskin kriisinhallintatehtävissä, pystytään erinomaisella tavalla käyttämään myös tämäntyyppisiin operaatioihin, ja mielestäni meidän ai-
nutlaatuisesta järjestelmästäme täytyykin pitää kiinni.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2020 vp

Herra puhemies! Omasuoja on aivan keskeinen asia, että niillä meidän sotilaillamme, jotka ovat tässäkin koulutusoperaatiossa, jossa on isot riskit olemassa, on parhaat mahdolliset välineet joukossaan, jotta heidän riskinsä minimoitaisiin tämänkaltaisissa operaatioissa. Tätä on pidetty keskeisenä jokaisena kertana, kun ollaan tehty alkuperäinen päätös ja sittemmin jatkopäätökset tähän OIR-operaatioon osallistumisesta, ja ollaan haluttu aina varmistaa asiantuntijoilta se, että suomalaisilla sotilailla on parhaat välineet, omasuoja kunnossa ja riskit tämäntyyppisissä operaatioissa mahdollisimman pienet. Näin on myös tehty, eikä tämän suhteen ole ollut valtavan suuria riskejä.

Tässä mietinnössäkkin pidämme tärkeänä sitä, että tämä tuo hyötyjä myös meille kansalliseen puolustuskykyyn, ja onhan se kiistatta selvää, että nämä kaverit, jotka ovat tämäntyyppisissä operaatioissa mukana, pystyvät tuomaan kokemustaan myös meidän kansallisen puolustuksemme käyttöön. Ne ovat kovia paikkoja siellä, he näkevät kovia asioita siellä, ja näistä on varmasti hyötyä meille myös kansallisen puolustuskyvyn kannalta, joten tämä on myös keskeinen asia tältä osin huomioitavana.

Herra puhemies! Me avasimme Suomen suurlähetystön Bagdadiin, ja tämä on mielestäni tärkeä asia eikä pelkästään sen vuoksi, että tietysti maiden välisiä suhteita ollaan pystytty avaamaan eri tavalla, vaan myös sen takia, että se toimii osaltaan linkkinä niin tähän operaatioon kuin niitten uusien maan jälleenrakennusprojektien suhteen, mihin pystymme tuomaan omat linkkimme oman suurlähetystömme kautta. Näitä liittyy muun muassa vesihuoltoon. Irakissakin on oma vesivaraministeriönsä. Näissä maissa, missä puhtaan veden saanti ei ole itsestäänselvyys, meillä on Suomesta antaa teknologioita ja apuja tämäntyyppiseen, ja tämä voi myöskin olla meidän yrityksillemme hyvää vientiä. — Kiitos.

21.01 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Elikkä Irakin kriisinhallintajoukkojen koulutusoperaatio OIR on nyt keskustelun alla. Turvallisuustilanne alueella on sen verran heikko, että riskit siihen, että sinne jonkinlaisia iskuja kohdistuu, ovat tietenkin suuret. Se, mikä meitä puolustusvaliokunnan jäsenenä on paljon puhuttanut, on meidän sinne lähettämien miesten omasuoja. Mielestäni siitä on nyt yritetty huolehtia ja sitä parantaa. Sinne on semmoisia betoniesteitä lisätty. Minun mielestäni ne riskit siellä on pyritty minimoimaan, ja tämä on ihan hyvä. Irakin tulevan kehittymisen kannalta on tärkeää se, että meidän 80 miestä jatkavat siellä ensi vuoden ajan. Tässä lyhyesti.

21.02 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Nostaisin vielä nopeasti esiin kaksi asiaa.

Toinen on palautussopimus Irakin kanssa. On valitettavaa, ettei palautussopimusasia Irakin kanssa ole edennyt. Ainakin kokoomuksesta on kannustettu hallitusta ryhtymään toimiin asian edistämiseksi niin kahdenvälisissä neuvotteluissa kuin EU:ssakin.

Toinen esiin nostettava asia on Nato. Kuten kaikki tiedämme, Nato on tärkeä tekijä Irakin kriisinhallinnassa, ja en voi olla mainitsematta sitä, että Nato-jäsenenä Suomen vaikutusmahdollisuudet globaalissa kriisinhallinnassa olisivat huomattavasti nykyistä suuremmat.

21.03 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minäkin yhtä lailla haluaisin hieman täydentää, jatkaa tuosta, kun Jaana Pelkonen viittasi Natoon ja Naton merkitykseen tuossa Irakin operaatiossa: totta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 160/2020 vp

Toinen merkittävä toimi, joka tässä täytyy tietysti rekisteröidä, on Yhdysvallat, ja se, mikä vaikutti osittain meidän harkintaamme, on myöskin Yhdysvaltain hallituksen päätökset syyskuussa, että he tulevat vähentämään osallistumistaan Irakissa yli 5 000 sotilaasta 2 000—3 000:een — tarkkaa lukua ei ole tässä vaiheessa tiedossa, mutta lähtökohtaisesti vähentämään. Yhdysvallat nimenomaan moittii Irakin hallintoa siitä, että se ei ole hoitanut asianmukaisesti näitä turvallisuustehtäviä. Tässä tilanteessa se olisi ollut ehkä väärä signaali, jos myöskin Suomi olisi ilmoittanut vetäytyvänsä tästä koulutusoperaatiosta kokonaan, kun me kuitenkin tiedämme maan haavoittuvan tilanteen. Tässä suhteessa halusimme korostaa sitä, että se tietty jatkuvuus, pitkäjänteisyys tässä koulutusohjelmassa, joka itse asiassa on muuttunut koulutuksesta yhä enemmän neuvonantajapalveluiksi, on tärkeitä ja tarpeellista, ja näin tämä Suomen osallistuminen säilytetään entisellään vuoden 2021 loppuun.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Vielä valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Niikko.

21.04 **Mika Niikko ps:** Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa on vielä syytä nostaa esille se tosiasia, että toki tällaisia sotilasoperaatioita jotkut kritisoiivat siitä, että suomalaiset sotilaat lähetetään alueelle, josta mahdollisesti voi joutua palaamaan kotiin jopa sinkkiarkussa, mutta tämä on kuitenkin hyvin keskeinen tehtävä. Tämä on globaali hanke, Yhdysvaltojen johtama hanke, jossa yhteisesti on päätetty nujertaa Isis-kalifaatti kokonaisuudessaan. YK:n arvion mukaan alueella on vielä noin 10 000 taistelijaa odottamassa sitä hetkeä, että pääsisivät tekemään niitä pahoja tekoja ja levittämään sitä pahuutta myös Eurooppaan asti. Tämän johdosta OIR-operaation tehtävä onkin nujertaa Isis alkutekijöihinsä ja sen jälkeen myös sitten kouluttaa nämä irakilaiset itse kantamaan vastuuta sen maan rakentamisesta paremmaksi.

Tämä suomalaisten tapa, miten me olemme mukana siellä, on se, että me koulutamme nykyään kouluttajia kouluttamaan itse omia joukkojaan. Alkujaanhan se on lähtenyt liikkeelle siitä, että suomalaiset ovat olleet kouluttamassa noin 5 000 peshmerga-joukkojen sotilasta toimimaan itse maansa sekä myös Irakin oman puolustuksen hyväksi. Tämä on se tapa, millä Suomi tukee kansainvälisen terrorismin vähentämistä.

Täytyy nostaa esille myös se, että on totta, että kun Irakissa on ollut kuukausia tällainen poliittinen sekasorto, niin tämä voi myös luoda sellaisen kehityksen, että luottamusta Irakin omaan kykyyn hoitaa asioita ei ole. Tämähän näkyy myös siinä, että Yhdysvallat on ilmoittanut vähentävänsä joukkojaan, kuten edustaja Kiljunenkin mainitsi, 5 000:sta noin 3 000:een tai 2 000 sotilaaseen. Tämä herättää toki huolta myös Suomessa. Nimittäin jos joukkojen johtajavaltio alkaa vetäytyä pois alueelta, niin silloin on katsottava uudelleen myös Suomen toimintakyvyt, pystytäänkö siellä toimimaan ja missä määrin.

Näillä sanoilla kiitän valiokuntaa ja valiokunnan jäseniä siitä, että olette nostaneet erittäin hyviä näkemyksiä esille tämän käsittelyn yhteydessä valiokunnassa ja että nyt ollaan saatu se tässä muodossa tuotua eduskunnalle. Tästä on hyvä jatkaa eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen VNS 5/2020 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.